

ДОВІДКА

Про результати моніторингу сформованості
мовленнєвої діяльності учнів початкових
класів за підсумками II семестру
2022-2023 навчального року

На виконання законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти», листа МОН України від 19.08.2022 №1/9530-22 «Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році», Положення про моніторинг якості освітнього процесу у спеціалізованій школі №197 ім.Дмитра Луценка, затвердженого наказом по закладу освіти від 14.09.2020 року №78, Програми проведення внутрішнього моніторингу навчальних досягнень учнів у спеціалізованій школі №197 ім.Дмитра Луценка, затвердженого наказом по закладу освіти від 27.08.2020 року №55, плану роботи закладу освіти на 2022-2023 навчальний рік, календарно-тематичного планування вчителів початкової школи протягом II семестру здійснено моніторинг рівня сформованості мовленнєвої діяльності: аудіювання (2-4 класи), діалогічного мовлення (2 класи), списування (1 класи), монологічного мовлення — письмовий (4 класи) та усний (2-3 класи) твори, робота з літературним твором (2-4 класи).

Питання формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є актуальним на сьогоднішній день. Актуальність полягає в тому, що формування мовленнєвої діяльності є основою успішного формування соціально активної, творчої особистості. В основі формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів лежить вміння слухати і розуміти усне мовлення. Тому на уроках української мови в початковій школі передбачена робота над формуванням аудіативних умінь. Особливістю розвитку в молодших школярів умінь слухати-розуміти полягає в тому, що на уроці все, що вимовляється, водночас і аудіюється.

Мовленнєва змістовна лінія навчання української мови у Державному стандарті початкової освіти й чинній навчальній програмі є основною. Вона передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу.

Завдання готувалися та погоджувалися на засіданні методичного об'єднання вчителів початкових класів. Матеріал для проведення моніторингового дослідження підібрано відповідно до віку учнів та відповідає навчальним програм. Оцінювання навичок мовленнєвої діяльності у 1-4 класах відбувалося відповідно наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої

освіти». Результати моніторингу сформованості мовленнєвої діяльності учнів початкових класів відображено у зведеній таблиці.

Клас	К-ть учнів у класі	Види мовленнєвої діяльності											
		Аудіювання		Письмовий твір		Робота з літературним твором		Усний твір		Діалог		Списування	
		Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок
1-А	29											29	17
1-Б	29											26	17
1-В	29											25	8
2-А	26	19	14			19	14	19	19	19	19		
2-Б	25	21	12			17	13	19	19	21	21		
2-В	28	23	17			20	13	21	19	20	20		
2-Г	28	17	13			17	8	17	16	17	17		
3-А	29	22	6			22	6	22	20				
3-Б	29	25	7			26	7	26	20				
3-В	27	19	5			18	6	20	16				
3-Г	26	21	6			21	7	23	20				
4-А	30	23	9	22	4	23	3						
4-Б	29	20	5	17	4	25	3						
4-В	26	23	9	24	4	22	5						
4-Г	27	20	8	20	3	20	4						

Щоб перевірити аудіативні уміння учнів, глибину сприймання та розуміння тексту, вчителі пропонували учням виконати відповідні завдання. Одним з ефективних засобів перевірки розуміння тексту є запитання за його змістом з кількома варіантами відповіді на кожне з них, серед яких потрібно вибрати правильно. Учням пропонувалися відкриті запитання: «Придумати і записати свій заголовок до тексту. Встановити послідовність подій. Як ти вважаєш, яка головна думка твору? (записати). Продовжити речення. Дібрати антонім до слова. Яку іншу назву ви дали б цьому оповіданню? Чому? Устав у

речення пропущене слово. Випиши речення, якого не було у тексті. Запиши слова, які описують ...».

Перевірка якості сформованості аудіативних умінь (слухання і розуміння прослуханого) з рідної мови проведена фронтально в 2-4 класах за незнайомими текстами та тестовими завданнями до них:

- «Усмішка» за В.Сухомлинським (4 клас);
- «Ліхтарик» за В.Сухомлинським (3 клас);
- «Гаряча квітка» за В. Сухомлинським (2 клас);

У ході моніторингового дослідження встановлено, що найбільше помилок учні допустили:

- у 2 класах на завдання «Встановити послідовність подій у тексті» – 12 учнів (15%) та «Виписати речення, якого не було у тексті» – 10 учнів (12%);
- у 3 класах на завданнях «Дібрати антонім до слова «засвічував»» - 31 учень (36%), «Установити послідовність подій у тексті» – 24 учні (28%) та «Яку іншу назву ви дали б цьому оповіданню? Чому?» – 24 учні (28%);
- у 4 класах на завданнях «Встановити послідовність подій у тексті» - 27 учнів (31%) та «Як ти вважаєш, яка головна думка твору?» - 17 учнів (20%).

Результати відображено у додатках 1, 2, 3.

У ході моніторингового дослідження встановлено, що найкращі результати (аудіювання) показали учні 4-Б, 4-В, 3-А та 2-х класів (вчителі: Коваль Н.Г., Снігир В.М., Савченко С.І., Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М.).

Сформованість умінь працювати з літературним твором було перевірено:

- у 4 класах за текстом «Чудесні пташки» за Остапом Вишнею (336 слів);
- у 3 класах за текстом «Дятликова пісня» за М. Слов'яновою (300 слів);
- у 2 класах за текстом «Ластівка з перебитим крилом» за В.Сухомлинським (151 слово).

Педагогами були створені комбіновані діагностувальні роботи, які склалися з моніторингу сформованості навички читання мовчки і тестових завдань для перевірки розуміння змісту прочитаного, умінь працювати з текстом, творчого на побудову висловлювання власної думки за змістом прочитаного, а саме:

- «Установити послідовність подій»;
- «Дібрати заголовок до прочитаного оповідання»;
- «Сподобалося тобі оповідання чи ні? Напиши чим саме»;
- «Виписати речення, в якому розповідається про ...»;
- «З'єднати стрілочками частини речень»;
- «З'єднати стрілочкою прислів'я, яке найточніше виражає головну думку твору»;
- «Скласти і записати розповідь про ...».

У ході моніторингового дослідження виявлено, що найбільше помилок учні допустили:

- у 4-х класах на встановлення послідовності пунктів плану відповідно до змісту твору – 47 учнів (52%);
- у 3-х класах на написання есе «сподобалося тобі оповідання?» - 21 учень (24%);
- у 2-х класах на встановлення послідовності подій – 20 учнів (27%).

Результати відображено у додатках 4, 5, 6.

У ході моніторингового дослідження (робота з літературним твором) встановлено, що найкращі результати показали учні 2-х класів, 3-В, 4-А, 4-Б та 4-В класів (вчителі: Онищук С.А., Гонтарук Я.І., Очеретня О.В., Левицька В.М., Гулак О.В., Коросташова Н.М., Коваль Н.Г., Снігир В.М.).

Важливим видом мовленнєвої діяльності є говоріння. Формуючи навички говоріння, які передбачають побудову діалогічних і монологічних висловлювань, на кожному уроці вчителі початкової школи створюють ситуації, які змушують дитину говорити, спонукають до висловлення думки.

Особлива увага у формуванні мовленнєвої компетентності учнів початкових класів звертається на розвиток діалогічного мовлення. Для дітей цей вид мовлення є важчим, ніж монологічне, адже воно формується в процесі розмови двох партнерів. Учителі навчають дітей будувати запитання і відповіді на них. Для цього використовують малюнки, невеликі за обсягом тексти, безпосередню навчальну ситуацію в класі. Вчителі вчать учнів працювати парами за малюнками, ставити один одному запитання, сліdkують за правильністю відповіді. Починаючи з другого класу діти навчаються самостійно складати діалоги, дотримуючись правил етикету, культури спілкування. Саме тому важливою умовою досягнення мети діалогу є досконале володіння його учасниками мовою як засобом спілкування. Адже діалог вимагає чіткого формулювання питань, точних і лаконічних відповідей, ввічливого звертання до співрозмовника, толерантного і коректного висловлювання зауважень, заперечень, порад.

Учням були запропоновані теми для діалогів:

- Розмова по телефону;
- Спортивна секція;
- Знайомство.

Учні 2-х класів складали діалог за запропонованою темою, використовуючи опорні слова. Результати відображені у додатку 7.

Формування усного монологічного мовлення здійснюється шляхом переказування прочитаних чи прослуханих текстів та побудови власних висловлювань на основі побаченого, пережитого. Процес формування в учнів монологічного мовлення, як і діалогічного, вчителі починають з 1 класу. Учителі навчають першокласників переказувати невеликі сюжетні тексти букварного типу, складати монологічні висловлювання на основі прослуханих текстів з опорою на початок, ілюстрацію, серію малюнків. У 2 класі продовжують формувати в учнів вміння усно переказувати прослуханий чи прочитаний текст, а також розвивають уміння будувати усні твори на основі власних спостережень, подій з власного життя з опорою на ілюстрації, складові частини тексту, план. У 3-х класах вчителі розвивають і вдосконалюють

монологічне мовлення учнів: навчають переказувати текст детально і вибірково, поступово вилучаючи ілюстрації і малюнки; пропонують різноманітні вправи та закріплюють вміння виражати своє ставлення до предмета висловлювання; формують монологічне мовлення – змістовне, логічне, точне, багате на мовні засоби, виразне, правильне.

Перевірка якості сформованості створення усного твору проведена у 3-х класах за темою «Улюблена пора року», у 2-х класах – «Яку квітку ти вважаєш найкрасивішою?». Результати відображено у додатках 8, 9.

Особливо важливим видом мовленнєвої діяльності є письмо. Писемне мовлення молодших школярів полягає у формуванні умінь записувати свої думки, враження, спостереження за подіями оточуючої дійсності.

Одним з найпоширеніших шляхів формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови є твір. Приділяючи особливу увагу розвитку усного і писемного мовлення дітей, вчителі постійно розширюють їх життєвий досвід, вчать спостерігати, уявляти, творчо мислити й відчувати, оцінювати й узагальнювати, а потім передавати словом усе побачене, почуте, пережите.

Моніторинг сформованості писемного монологічного мовлення у 4-х класах (письмовий твір) проводився за темами на вибір - «Моя мрія»/»Моя сім'я» з використанням плану, опорних слів тощо. У ході моніторингового дослідження (письмовий твір) встановлено, що найкращі результати показали учні 4-А та 4-В класів (вчителі: Коросташова Н.М. та Снігир В.М.). Результати відображені у додатку 10.

У 1-х класах учні списували зміст з друкованого тексту «Рушник» (25 слів). Педагоги враховували при оцінюванні грамотність, правильність написання літер та їх поєднання і культуру оформлення письмової роботи. Результати відображені у додатку 11.

У ході моніторингового дослідження виявлено, що:

- написали без помилок - 42 учні (52,5%);
- пишуть літери правильно – 41 учень (51%);
- поєднують букви правильно – 45 учнів (56%);
- охайно оформлюють записи – 63 учнів (79%).

У ході моніторингового дослідження встановлено, що найкращі результати показали учні 1-А та 1-Б класів (вчителі: Левчук Т.І., Фещук Л.І.).

Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови вимагає урізноманітнення форм організації навчальної діяльності. Для цього вчителі використовують на уроках ігрові прийоми роботи, які у невимушеній формі спонукають учнів до побудови діалогічних і монологічних висловлювань. Результатом перевірки у 1-4-х класах є вербальні оцінні судження вчителя, що ґрунтуються на позитивному принципі.

Аналіз результатів моніторингу сформованості мовленнєвої діяльності учнів початкових класів показав, що навички, передбачені навчальною програмою у більшості учнів сформовані, що говорить про результативну роботу вчителів.

Рекомендації вчителям початкової школи:

- забезпечувати сприятливі умови для невимушеного спілкування;
- застосовувати діалогічні і дискусійні форми навчання;
- надавати можливості для самостійної творчої діяльності учнів;
- використовувати ігрові, інтерактивні вправи для мовного розвитку.
- посилити роботу з вивчення алгоритмів правопису, застосування яких потребує міркування;
- створювати компетентнісно-орієнтовані завдання, які складаються з декількох підпунктів;
- посилити роботу над формуванням писемного розвитку мовлення учнів через складання самостійного зв'язного висловлювання, використовуючи образні вислови; виражаючи ставлення до висловлюваного;
- посилити роботу над формуванням змістових ліній української мови;
- здійснювати повторення вивчених раніше тем навчального матеріалу;
- активізувати роботу над графічними навичками письма, культурою оформлення письмових робіт.

Заступник

Оксана САПОЖНИК